

Benjamin Ivaničin

EVROPA JE BILA U BEOGRADU

Čitao sam višemjesečne izvještaje Beogradskog sastanka Konferencije evropske sigurnosti i suradnje (KESS). Izmoren čekanjem pozitivnih rezultata, počeo sam misliti da je Evropa sva u Beogradu, ne samo kvantitativno, po delegatima iz raznih zemalja i naroda, nego i kvalitativno, tj. onakva kakva je sa svojim različitim osnovnim opredjeljenjima, s potisnutim i već pomalo zaboravljenim kršćanskim tradicijama, sa svojom dekristijanizacijom i sekularizacijom, sa svojim oprečnim ideologijama, sa svojom nesposobnošću da nadvlada suprotnosti u svojoj vlastitoj kući.

Pitam se što bi Erazmo kazao u ovom času o Evropi. U svoje vrijeme, kad je Evropa još poštivala i priznavala postojanje zajedničkih vrednota, rekao je da evropski narodi nisu zreli ni dovoljno jaki za stvaranje međusobnih veza solidarnosti. Što joj je time prigovorio? Da je Evropa nevini teoretik koji ne zna u praksi provoditi svoje ideale ili da je možda tjesnogrudna, da su joj narodi zarobljeni u granice sebičnosti, prenaplašeno individualni, mefistofelovski trajno napastovani? Sudeći po onom kakvim se danas pokazuju i kako se ponašaju, Erazmo je morao misliti na onu ugroženost evropske solidarnosti koja je podržavana iracionalnim, agnostičko-emocionalnim, kratkopolitičkim, anarhičnokulturnim postupcima iz prenaplašenih individualnih uglova. Tako se meni čini.

Ipak, kad mislim na današnju Evropu, moram joj priznati njezine napore za jedinstvo: Kongres u La Haye u svibnju 1948., Evropsku ekonomsku zajednicu ustanovljenu u Rimu 1957., Vijeće Evrope formirano 1949., Helsinki 1975. s njegovih deset principa, koji bi trebali da ravnaju odnose među državama, njegove mjere za jačanje povjerenja, njegov nacrt sistema za rješavanje spornih pitanja, njegovu odluku o sigurnosti i mediteranskoj suradnji, njegove razgovore o problemima iseljenika, narodnih manjina, suradnje na humanitarnoj, kulturnoj i odgojnoj razini,

Te mi je napore lako priznati, ali mi je teško ocijeniti ih. Što da zaključim na temelju njih? S kim da se složim u njihovoj procjeni?

S optimistima, za koje je Ujedinjena Evropa svršena stvar? Jer, evo, imamo konvencije, posjedujemo juridičke tekstove, izgradili smo institucije, koje već rade na zajedničkom planu, koje već djeluju u pravcu stvaranja zajedničkog mentaliteta, zajedničkog tržišta i zajedničkog nastupa. Dinamički činilac solidarnosti, povezivanja, približavanja i stapanja u jedno tu je i još je potrebno samo stanovito vrijeme da svoj rad privede kraju.

S pesimistima, koji govore da je Evropa stigla do točke zamrzavanja i da će ubrzo pasti u nerazbudivi san? Jer sve ovo što je postignuto nije ništa drugo nego karikatura onoga što su bili zamislili "Oci Evrope", ništa drugo nego »abortirana ujedinjena Evropa« ili »mjesto za otpatke koje se zove Evropa« (Jean-Marie Benoist). Jer evo, iz dana u dan Evropa se sve više kvari (Y. Coudresse). Jer se opći oblici, koji joj se nude za njezin život, međusobno suprotstavljaju: europrotentizam, eurokomunizam, euroekumenizam.

S umjerenima, koji očekuju da se započeto sjedinjavanje Evrope neće prekinuti, ali predviđaju da će dugo trajati? Jer su svi povijesni procesi, a takav je i započeto sjedinjavanje Evrope, ireverzibilni, iako su im dugotrajni povijesni tokovi. Jer u većini država članica Evropske zajednice misle da je ujedinjena Evropa nužna stvar. Jer ekonomske i političke strukture, koje već imamo, rade na jedinstvu, a to su stupovi na kojima se može podići zgrada ujedinjene Evrope. Jer skori opći izbori direktno za Evropski parlament temelje dobru nadu.

Ne bi mi bilo teško složiti se s ovima posljednjima. Čini mi se da su povijesno realni, da znaju staviti ruku na puls i brojiti otkucaje srca prije nego što kažu ima li pacijent temperaturu; da ekonomiju i politiku ne smatraju dječjom igrarijom. Međutim, smetaju me vijesti iz Beograda sa zasjedanja KESS-a. Tamo vladaju »grupacije Istok-Zapad, neutralne i nesvrstane zemlje«. Grupacije Istoka i Zapada »nastoje da zaključni dokument bude lišen nekih najvažnijih problema, kao što je ocjena sprovođenja helsinških preporuka, jačanje vojnih mjera povjerenja, zatim ocjena procesa popuštanja zategnutosti (detant), humanitarna pitanja, kao i prihvaćanje takvih formi kontinuiteta koje bi osigurale da proces KESS-a snažno pulzira Između Beogradskog i Madridskog sastanka« (Oslobođenje, 2. III., str. 8). Bez obzira na formulaciju završnog dokumenta Beogradski sastanak je bacio sjenu i umanjio sjaj ideje o međusobnom zbližavanju, ukočio tempo povijesnog razvitka, podijelio ljude u grupacije.

Ipak, bilo bi naivno očekivati da se neki teški proces odvija bez poteškoća, bez povremenih zastoja i bez nespornosti, pa mi valja zaključiti da i nakon Beogradskog sastanka Ujedinjena Evropa ostaje i nadalje »obećana zemlja« (Maurice Le Lalou).

Rado bih stoga s kardinalom Benellijem htio kao vjernik promotriti kakav doprinos Crkva može dati za jedinstvenost Evrope u ovaj čas njezina mukotrpnog sabiranja.

Iako sam kao vjernik ponosan nad činjenicom što Evropejci treba da kršćanstvu zahvale »smisao individualne i kolektivne egzistencije«, »bezuvjetno i duboko poštovanje ljudskog dostojanstva«, »slobodu kao nužni uvjet za razvitak ljudske osobe«, »ideju solidarnosti na temelju pravde«, »ljubav i poštovanje drugih s obzirom na međusobnu komplementarnost« — ipak mislim da je teško očekivati u ovaj čas da kršćanstvo bude duša Ujedinjene Evrope, bez koje Evropa nema svoga identiteta i bez koje će joj manjkati unutrašnja kohezija i osobnost, kao što to piše kardinal Benelli. I ja bih volio kad bi evropsko jedinstvo izranjalo iz dubina evropskog kršćanstva, no da li evropsko kršćanstvo danas posjeduje te dubine? Čini mi se da je danas pluralizam ona jedina moguća forma zajedničkog života, a to znači da je jedinstvo moguće sada graditi više na ekonomskim i političkim osnovama nego na duhovnim, a duhovno jedinstvo će polako nadolaziti u onolikoj mjeri uolikoj mi budemo u nj duhovno ulagali. Zato ne treba žaliti što je Evropa svoje ujedinjenje započela na ekonomskoj i političkoj razini. U ovaj čas jedva da je drukčije i moguće, a s time se mnogo čini. Nadvladava se ideja grčkog polisa i rimskog imperija kao mjera jedinstva, koja je u srednjem vijeku sjeckala Evropu i nametala joj neprestane ratove.

Dakako da se time ne čini sve, nego da treba stalno raditi na oduhovljenju postignutog stanja materijalnog jedinstva. Stoga mi je drago kad Papa biskupima Evrope govori da »snopove svjetla evanđeoskog svjedočanstva treba bacati po svim putovima po kojima se gradi ljudsko jedinstvo Evrope« (Pavao VI., 18. listopada 1975.). Drago mi je da je Crkva aktivno prisutna u zajedničkim evropskim institucijama. Draga mi je i poslanica belgijskih biskupa *Poziv Evrope* (1976.), kao i izjava njemačkih biskupa o evropskom jedinstvu (1977.). To znači da svaki narod, svaka biskupija, svaka župa pomalo stječe svijest svoje evanđeoske evropske odgovornosti u ovaj čas. Buduća ujedinjena Evropa bit će u tolikoj mjeri jedna ukoliko baza bude uže povezana nitima evanđeoskog bratstva, evanđeoske jednakosti i evanđeoske slobode. To sve više prožima svijest kršćana i obuzima je. To potvrđuje Internacionalna federacija katoličkih muževa, koja je na svom Trećem evropskom susretu prošle godine u Miinchenu, pod predsjedanjem F. Nichausa, obrađivala temu »Ujedinjena Evropa bez kršćanstva?«, kao i pismo državnog tajnika kardinala Villota poslano tom zboru. Zato i mene obuzima sve više radost što Crkva neće zatajiti u ovom velikom evropskom povijesnom času.